

Angseryd

Bidrag till Angseryds historia

Angseryd är numera en ödeby. En ensam lada står kvar på Angseryds gamla hustomt. Inga andra hus. Här har människor bott och brukat, sått och skördat i århundraden. Nu är det historia.

Allmänt om Angseryd

Angseryd omfattar $\frac{1}{2}$ mantal och har en areal av 96 hektar. På 1600-talet ägdes Angseryd av adeln, närmare bestämt av greven och riksrådet Lars Kagg. Han ägde åtskilliga gårdar i bygden. Det är osäkert om han ens någon gång varit här och sett Angseryd. Han var en upptagen man. Efter hans död 1661 ägdes Angseryd av hans hustru Agneta Ribbing. Efter hennes död 1689 återgick gården till Kronan. Gården blev senare skatteköpt, kanske i slutet av 1700-talet.

Angseryd gränsar i norr till Jusseryd, i öster till Hålan, i söder till Siggeryd, i väster till Kushult och i nordväst till Skorperyd. I väster går gränsen mitt i den lilla Angserydssjön. Mitt i sjön möts gränserna mellan Angseryd, Kushult och Skorperyd. Tomtplanen där husen i Angseryd låg hade ett högt och fint läge.

Angseryd blev säkerligen en boplats redan under medeltiden. Från början var det en ensam gård. Kanske låg denna gård lite avlägset, lite för sig själv inne i skogen. Inte förrän omkring år 1800 blev det två gårdar i Angseryd. Angseryds södra gård hade på senare tid två ägare och brukare.

Öde

Angseryds blev öde på 1930-talet. Husen är rivna. Endast en lada står kvar. När man står på Angseryds gamla gårdstomt känns ett vemod. Vi kan här se minnen från den gamla byn. Här finns rester av matkällare, stengrundar efter husen, odlingsrösen mm. Här har kanske 30 - 40 generationer människor levat, de har slitit hårt, de har älskat och satt barn till världen. Barn har i kanske åtta hundra år lekt här på bergen. Barnskratten har nu tystnat. Var finns idag alla de som har rötter i Angseryd? Hur mycket vet de om denna gamla by, där deras förfäder slitit?

Vägar och stigar

Angseryds utfartsväg, kyrkvägen, gick i gamla tider norrut till Jusseryd. Från Angseryd ledde också en stig söderut till Siggeryd och en stig gick mot nordväst, norr om Angserydssjön till Skorperyd. Stigar gick också till Kushult och Hålan. Så var läget ännu i slutet av 1800-talet. Vid laga skiftet 1899, som gällde enbart den södra gården, uttogs väg till Siggeryd. På senare tid har också väg byggts till Kushult och det är den vägen som används idag. Det är bönder i Kushult som äger Angseryd. Någon spannmålsproduktion sker inte längre i Angseryd, men markerna runt den gamla bytomten och det södra torpet, Natta är fortfarande öppna och ljusa. Det kan sägas att

byn inte låg utmed allfarvägen. Inte många färdades förbi Angseryd. Men i gamla tider var det inte vägar som användes, det var gångstigarna.

Torp och torpare

Två torp har funnits på Angseryds ägor, ett i norr och ett i söder. Det norra torpet låg längst i norr invid gränsen mot Jusseryd och utmed vägen mot Jusseryd. Det södra torpet kallades *Natta och* låg endast ett par hundra meter söder om hustomten i Angseryd. Torpen var förpantningstorp, åtminstone under någon tid. Torpare hamnade lätt i fattigdom och hamnade ofta på ålderns höst som inhyses och fattighjon. Så skedde också i Angseryd. Mera om detta längre fram.

Människoöden

Många spännande och gripande människoöden kan plockas fram ur uppgifterna om alla de människor som under årens lopp bott i Angseryd och på Angseryds ägor. Om vi söker dramatiska levnadsöden kan nämnas bonden Lars Månsson i Angseryd som den 7 juli 1788 fanns *död i sjön och begrovs avsides*.

Endast tre år senare var det ny dramatik. Den 11 oktober 1791 blev bonden Jonas Persson från Angseryd ihjälslagen vid Starby på väg hem från Vadstena marknad.

En person som vi kan känna medlidande med var torparen Olof Andersson på Angseryds norra torp. Han beskrevs som *döf och dumb* och dog på Angseryds ägor 1843. Läs mera om dessa människor längre fram i denna berättelse.

Människorna i Angseryd

För 1600-talet har jag bara några få uppgifter om Angseryd.

År 1637 fanns en bonde i Angseryd som hette Lasse.

År 1643 fanns här Håkan med hustru enligt mantalslängden. Året därpå är det Lasse och hans hustru som brukar Angseryd. Lasse tycks sedan vara kvar under resten av 1640-talet. I 1648 års mantalslängd får vi veta att han heter Lars Larsson.

År 1651 finner vi namnet Jöns Jonsson i Angseryd.

År 1659 fanns här en bonde som hette Jöns Jonsson. Han stämde Jon i Porsarp inför tinget för att han av Jon hade köpt en ox som han sedan inte kunde använda i vårbruket. Därför ville han inte betala oxen. Jon i Porsarp svarade att oxen inte var klar att köra med och att detta var klart känt vid köpet. Jöns dömdes att betala oxen.

Jöns hade en hustru som hette Karin. Hon vittnade inför tinget 1667 i ett mål som gällde barnamord på Jusseryds ägor. Av domboken för 1671 framgår att Jöns i Angseryd hade en broder i Kråketorp som hette Mårten Jonsson.

År 1667 är hustrun *Karin Jönses* i Angseryd samt en inhyst kvinna i Angseryd, *ärlig och oberyktad*, antecknade som vittnen i ett mål vid tinget som rörde barnamord på Jusseryds ägor.

År 1671 är Jöns Jonsson i Angseryd samt hans broder Mårten Jonsson i Kråketorp med hustru Kerstin Nilsson dotter omnämnda i domboken i en arvsfråga.

År 1678 hette bonden i Angseryd Anders Månsson, vilket framgår av anteckningar i domboken. Han hade en svåger i Siggeryd, Lars Månsson. Anders var kvar i Angseryd ännu 1685. Då fanns här också en soldat som hette Nils Hansson Måne och som tillhörde 1:a livgrenadjärregementet. Dessa uppgifter framgår också av mantalslängderna åren 1682 och 1683.

År 1684 är bonden Anders omnämnd i domboken. I ett mål mot fogden Per Nilsson i Sik bötar Anderson tre daler. Anders hade hos sin svåger Lars i Siggeryd slagit Per Nilsson med en värja.

År 1684 blev Anders i Angseryd med flera andra antecknad som löftesman för Sven Månson, den pojke som av våda råkade skjuta pigan Anna Stensdotter i Börstabil. Var han någon släkting kanske?

År 1685 blev Jönses hustru i Rosholmen misshandlad. Anders i Angseryd och Lars i Siggeryd besiktigade hennes skador och vittnade vid tinget.

1688 finns bonden Hans i Angseryd antecknad. På Angseryds ägor bodde då en man som hette Hans Persson. Hans i Angseryd samt Hans Person på Angseryds ägor var detta år åberopade som vittnen i en tvist mellan Kushult och Rosholmen.

År 1688 tycks Angseryd vara ett korpralsboställe. I mantalslängden detta år uppräknas korpral Nilses hustru Maria, drängarna Bengt och Lars samt handtjänaren Johan. År 1689 var läget detsamma men pigan Elin har ersatt drängen Bengt. 1690 nämns enbart hustrun Maria.

I domboken 1692 finns ett mål som rör mantalsskrivning. Där uppgav sig bonden Per i Angseryd ha en *urgammal* piga Ingeborg, eländig och sjuklig. Det antecknades att hon bör visa sig på nästa mantalsskrivning. Här skymtar statens intresse av att få in mantalspengarna. Av domboken för 1693 framgår att Per i Angseryd var släkt med Per Persson i Narbäck. Se vidare nedan.

1693 började kyrkoböcker föras i Ödeshögs församling och därefter är det lättare att kunna se vilka människor som bodde i byarna. Det var genom födelseuppgifter, vigseluppgifter och uppgifter från död- och begravningsboken. Genom bearbetning och sammanställande av sådana uppgifter kan följande uppgifter redovisas om människorna i Angseryd.

Per Persson	1656, bonde i Angseryd, g 1689, död 1698
Anders Hansson	1673, bonde i Angseryd, död 1740
Karin Håkansdotter	1677, död 1745
Barn: Anna	---- g m Nils Andersson i Öninge 1710
Elin	1694
Brita	1701, död efter ½ timme
Per	1702, död samma år

Karin Håkansdotter var först gift med Per Persson. Denne dog 1698 och år 1700 gifte hon sig med Anders Hansson som var från Harsbol. De var sedan bönder i Angseryd. Anders dog 1740 och Karin dog 1745. Två barn

är antecknade i kyrkoboken och båda dessa dog i späda ålder, enligt kyrkoboken. Jag tror att de kanske fick flera barn, som inte antecknats i kyrkoboken. Möjligen är också uppgiften om att sonen Per dog samma år (1702) felaktig, se nedan.

Ur domboken för 1708 framgår att Joen i Angseryd och Johan i Hålan hade ingått förlikning. De hade varit oense om en hästaffär. Vem Joen i Angseryd var är jag osäker på. Det fanns kanske under någon tid en Jöns Mårtensson i Angseryd. Hans änka dog i Angseryd 1710, 86 år gammal. Kanske att Jöns, eller Joen, tidigare var bonde i Angseryd och sedan bodde kvar där som undantagsman.

På Angseryds ägor bodde det människor redan i slutet av 1600-talet. Som vi sett tidigare fanns bodde Hans Person på Angseryds ägor 1688. Vidare uppger kyrkoboken att Ingeborg Larsdotter dog år 1704 hos sin son på Angseryds ägor. Hon var då 73 år och änka efter bonden Mattias Andersson i Stavreberg. Vad sonen på Angseryds ägor hette, det framgår inte. Möjligen hette han Anders, som enligt mantalslängden från 1719 bodde med sin hustru på Angseryds ägor, utfattiga.

Per Andersson	1701, bonde i Angseryd, död 1751
Elin Persdotter	1697,
Kerstin	1736,
Karin	1743,

Per och Elin gifte sig 1729. Per uppgavs då vara från Angseryd och Elin från Skrädeberg. Socknemannen Per Andersson dog i Angseryd 1751, 50 år gammal och Elin dog här 1756. Deras bakgrund är svår att klarlägga. Någon av dem hade sannolikt en bakgrund i Angseryd. Någon av dem, kanske Elin, var troligen barn till föregående bonde i Angseryd.

Jonas Svensson	1726, bonde i Angseryd, död 1761
Kerstin Persdotter	1736,
Karin	1755, död samma år
Maria	1756,

Jonas och Kerstin gifte sig 1753 och tog troligen över Angseryd efter Per och Elin, se ovan. Kerstin var dotter till Per Andersson och Elin Persdotter, se ovan. Efter att Jonas dött 1761 gifte hon sig 1762 med Jonas Persson, som då kom dit och blev bonde, se nedan.

Anders Persson	1716, torpare
Anna Jonsdotter	1723-25
Lars	1755,
Jonas	1759
Peter	1761

Anders och Anna förekommer i kyrkoboken första gången 1755 när sonen Lars föddes. Sedan föddes också Jonas och Peter men därefter saknas

uppgifter om familjen. Det är möjligt att de bodde på Angseryds ägor, uppgifterna är svårtolkade. Vigseloppgift har inte anträffats. De återfinns från 1770 på Sunneby ägor, där de hade ett torp. Där dog Anna 1787, Anders dog sannolikt som fattighjon i Fattigstugan år 1800.

Efter att torparen Anders Persson med sin familj flyttat kom en ny torparfamilj till Angseryds ägor, nämligen Peter Andersson.

1757 dog änkan Kerstin Larsdotter på Angseryds ägor, 69 år gammal. Om henne vet vi inte mera.

Jonas Persson	1731, bonde
Kerstin Persdotter	1735, död 1768,
Maria Svendsdotter	1744,
Maria	1756, g m Lars Månsson från Öninge 1776, se nedan
Karin	1759, g m Arvid Jonsson i Tyrsabol 1779,
Elin	1761, död 1762
Peter	1764,
Anna	1766, g m Peter Persson från Tingstad 1787
Anders	1768, död samma år
Sara	1771,
Kristina	1774, död 1776
Maria	1779,
MajBrita	1787
Johannes	1788, död 1789

Kerstin Persdotter hade tidigare varit gift med Jonas Svensson, se ovan. men gifte sig efter hans död med Jonas Persson år 1762. Någon tid omkring 1764 var de möjligen torpare på Angseryds ägor men sedan anges Jonas som bonde. Kerstin Persdotter dog 1768 i barnsäng.

Jonas gifte sig därefter med Maria Svendsdotter från Harsbol, dotter till bonden Sven Larsson och hans hustru Sara Petersdotter. Den 11 oktober 1791 besökte Jonas Persson Vadstena marknad och på hemvägen därifrån blev han ”vådliggen ihjälslagen, 69 år gammal”. Maria Svendsdotter avled i Angseryd 1800 av bröstfeber.

Vid hösttinget 1777 hade Jonas Persson instämt sin gårdsbo, Lars Månsson i Angseryd. De var oense om ett dike. Lars Månsson hade grävt ett dike mellan deras åkerskiften. Han ansåg att ett dike var nödvändigt men Jonas Persson ansåg att diket var enbart till förfång.

Nämndemannen Gudmund Larsson intygade att diket var nödvändigt. Rätten beslutade därför med stöd av Byggningsbalken att de båda skulle dika hälften vardera och att nämndemännen Jakob Nilsson och Sven Jönsson i Ödeshög skulle medla i denna fråga.

Vid sommaringet 1782 var Jonas och Maria instämnda till tinget av hennes bröder, bönderna Lars Svensson i Skälaby och Peter Svensson i Sunneby, rörande arvet efter deras föräldrar i Harsbol.

Vid sommaringet 1782 var Jonas Persson också vid tinget av en annan orsak. Han hade tillsammans med sina systrar, Lirken och Annika Persdötrar på Marks ägor, instämt ett antal personer rörande arvet efter rusthållaren

Jonas Persson och Brita Bengtsdotter i Vallby i Heda, till *vilkens kvarlåten-
skap kärandena såsom närmaste skyldemän, förmoda sig berättigade vara.*

Vi ser här att det i Angseryd fanns två bönder och att de förmodligen
hade gjort någon sämjedelning.

Peter Andersson	1731, torpare
Sara Gudmundsdotter	1736,
Per	1768
Maria	1760

Peter och Sara gifte sig 1764. Han var från Skrädeberg och hon från Rö-
debol. De bodde tillfälligt i Näteryd någon tid innan de kom till Angseryds
ägor 1767. De bodde bara några år här och flyttade sedan till Sunneryds
ägor. Där dog Sara 1798. Peter Andersson dog där 1810. Efter dem kom
Jonas Larsson och Karin Gudmundsdotter till torpet på Angseryds ägor .

Jonas Larsson	1739, torpare
Karin Gudmundsdotter	1749,
Peter	1772

Jonas och Karin kom omkring 1771 till Angseryds ägor. De flyttade efter
4-5 år vidare till Gumby ägor. Vid hösttinget 1774 hade Jonas instämt bon-
den Anders Svensson i Isberga i Heda, troligen om någon skuldfordran. Vid
uppropet i tingshuset förklarade de sig vara förlikta.

Lars Månsson	1751, bonde i Angseryd, död 1788
Maria Jonsdotter	1759,
Katharina	1777, död 1778 av mässling
Sara Lena	1779,
Katharina	1785,

Lars Månsson gifte sig 1776 med Maria Jonsdotter. Hon var från Angse-
ryd, dotter till Jonas Svensson och Kerstin Persdotter, se ovan, och han kom
från Öninge Bjugård. De var bönder i Angseryd, troligen i sambruk med
hennes far. Det blev ett tragiskt slut för honom. Den 7 juli 1788 fanns *Lars
Månsson i Angseryd död i sjön och begrovs avsides, 37 år gammal.*

Jonas Andersson	1756, bonde på en av gårdarna i Angseryd,
H1 Maria Jonsdotter	1759, död 1790,
H2 Stina Jönsdotter	1765, död 1806
H3 Maja Jonsdotter	1792, död 1814,
H4 Elin Nilsson	1766 i Haurida
Maria	1792, död 1793
Magnus Larsson,	1792, s t H3
Sara	1794,
Anders	1795, död?
Maria Christina	1797

Johannes	1800
Anders	1802
Peter	1805, död 1806
Jonas	1809, död 1811
Katharina	1807

Jonas Andersson var från Tyrsabol, son till bonden Anders Andersson och hans hustru Ingeborg Mårtensdotter. Jonas gifte sig 1790 med Lars Månssons änka i Angseryd, Maria Jonsdotter. Maria dog senare samma år. Jonas gifte sig 1791 med Stina Jönsdotter från Bodebol. Hon dog av bröstsjuka 1806 och Jonas gifte sig en tredje gång, 1806 med Maja Jonsdotter från Sunneryd. Hon dog av slag 1814 och Jonas gifte sig en fjärde gång, 1817 med änkan Elin Nilsson från Kulhults ägor.

Det blev det många barn och med olika mödrar. Jonas dog den 29 december 1823 av ålderdom. Elin Nilsson, hans fjärde hustru, dog 1846 i Åeryd, dit hon flyttat 1828. Deras gård i Angseryd förvärvades av Andreas Andersson i Sväm, som med drängar och pigor brukade gården, utan att själv flytta till Angseryd.

Jonas innehade sannolikt den norra gården i Angseryd. Någon gång under de första åren av 1800-talet hade Jonas en dräng eller arbetare hos sig som hette Olof Andersson och var dövstum. Olof var troligen en god arbetare och kanske utnyttjade Jonas honom på grund av Olofs handikapp. Det blev med tiden en utförlig beskrivning av detta i domboken för 1821, se längre fram under Olof Andersson.

Den 5 augusti 1816 hade Jonas Andersson förordnat att efter hans död skulle hans gård i Angseryd, 1/16-del tillfalla hustrun Elin Nilsson och hennes son Nikolaus Johansson i evärdelig tid. Jonas Andersson dog 29 december 1823 och förordnandet visades för häradsrätten vid vintertinget 1824. Hur det sedan gick med förordnandet känner jag inte till. I domboken för 1828 finns en uppgift om att Nikolaus den 18 maj 1827 sålde gården i Angseryd, 11/56 mtl, till skattemannen Anders Andersson och hans hustru Katharina Jonsdotter.

I domboken för 1829 uppges att Elin Nilsson enligt kontrakt från den 18 maj 1827 för 650 riksdaler riksgäldsmünt sålt 1/16 mantal Angseryd till bonden Anders Andersson och hans hustru Katharina Jonsdotter i Sväm.

Den södra gården i Angseryd innehades av Peter Samuelsson och Anna Stina Persdotter.

1/4, bonden

Peter Samuelsson	1776, bonde på ena gården i Angseryd,
Jonas Israelsson	1786 i Heda, bonde efter Peter Samuelssons död
Anna Stina Petersdotter	1787
Peter	1808, död 1806
Maja Stina	1806, död 1809,
Johanna	1811,

Peter Samuelsson och Anna Stina (Anna Maja) Petersdotter gifte sig 1804 och kom därefter till Angseryd, där de innehade en av gårdarna. Peters

bakgrund är okänd. Möjligen var han från Sunnesjö. Anna Stina var från Öninge Bjugård och hade möjligen någon arvstråd till Angseryd. Peter Samuelsson dog 1817.

Anna Stina gifte sig 1818 med Jonas Israelsson från Kushult, som efter Peter Samuelssons död kommit till gården som dräng. De innehade och brukade sedan gården ända till sin död. Hon dog 1858 och han dog 1861. De hade inga barn tillsammans. Dottern Johanna från Anna Stinas tidigare äktenskap gifte sig 1827 med Bengt Israelsson från Kushult, en broder till Jonas Israelsson.

Efter Jonas Israelsson, som sannolikt bodde på den norra gården, kom Sven Peter Jonsson med familj.

Från slutet av 1770-talet och fram till början av 1800-talet har jag inga uppgifter om människor på Angseryds ägor. Det behöver inte betyda att torpen stod öde, bara det att kyrkoböckerna inte haft något att säga om dessa torparfamiljer. 1804 kom Olof och Sara dit, troligen till norra torpet.

Olof Andersson	1764 i Åby, torpare, dövstum, <i>döv och dum</i> ,
h Sara Karlsdotter	1767
Anders	1804, se nedan
Johan Jakob	1810, "dum"

Olof och Sara kom 1804 till Angseryds ägor. De hade dessförinnan bott först på Fagerhults ägor en kort tid. Sedan bodde de på Hållans ägor, också bara någon kort tid. Olof var från Vindinge i Stora Åby och Sara var från Klämmestorp.

Hennes föräldrar tycks ha sina rötter i Klämmestorp och Kulhult. Hon var dotter till Karl Larsson och Anna Nilsson. 1804 föddes sonen Anders. Året därpå gifte sig Olof och Sara.

Olof var dövstum och i husförhörslängden beskrivs han vara *döv och dumb*, en föga smickrande beskrivning. Men det var den tidens språkbruk och den tidens syn. Först bodde de i en backstuga på Angseryds ägor. De uppgavs vara utfattiga. Senare uppgavs han vara förpantningstorp, vilket innebar att han på något sätt köpt sitt torp.

Sara Karlsdotter dog 1835 och därefter bodde Olof och sonen Johan Jakob ensamma kvar på torpet. För båda uppgavs dumb. Olof dog 1843. Sonen Johan Jakob dog 1844. De bebodde och brukade det norra torpet.

Från hösttingets dombok 1821 har vi en närmare beskrivning av Olofs och Saras liv. Sockenstämman i Ödeshögs socken hade under en längre tid fått rapporter om *ofred* mellan å ena sidan Olof Andersson och hans hustru och deras husbonde, Jonas Andersson och hans hustru å den andra sidan. Sockenstämman fick ingen bättring i situationen utan överlät ärendet till kronolänsmannen Söderström.

Målet togs upp vid tinget i Ödeshög den 15 november 1821. Många vittnen hördes och åtskilliga hemska detaljer kom i dagen. Vissa uppgifter är oklara men en sammanfattning av det långa protokollet kan göras enligt följande:

Olof och Sara fick en son, Anders, den 5 oktober 1804 och de bodde då på Angseryds ägor. De var då ogifta men de gifte sig 1805 och då uppgavs

de bo på Fagerhults ägor. De bodde också någon tid samma år på Hålans ägor men senare samma år var de tillbaka på Angseryds ägor.

Olof var en god arbetare och bonden Jonas Andersson i Angseryd utnyttjade troligen detta. Han *skuffade* honom och hade honom till att bygga gärdesgårdar åt honom. Jonas hade också lovat honom att få ett torp på hans ägor och platsen för torpet fick bli utmed vägen från Angseryd till Jusseryd, just invid Jusseryds gräns.

Där byggde de hus och där bröt de mark. Därefter blev Jonas ond *på Olof och Sara* och försökte köra iväg dem från torpet. Jonas hade också hotat att riva ned torpet. Olof och Sara blev bestörta men de var också rädda för Jonas. Om Sara uppgavs att hon en lång tid var sinnessvag. Det uppgavs att *hon låg på Norra Bråtens gärde. Hennes man var där och ville ha henne med hem, men hon talade inte. Hon svarade inte och hennes fötter bar henne inte, hon kunde inte gå och inte stå.* Då ömkade sig Anders Svensson i Jusseryd över familjen och tog dem hem till sig.

Tillsammans med flera andra gick han till Jonas Andersson i Angseryd och talade med honom om hur illa han gjort mot detta arma folk. Först hade han lovat dem ett torp och sedan mot hade vintern kört iväg dem.

Jonas Andersson blev då rörd till medlidande och lovade att han skulle ge dem kontrakt på torpet på deras livstid, vilket varit hans löfte tidigare. Så skedde också. Ett kontrakt upprättades den 10 augusti 1810 och fick slutliga påskrifter den 5 november 1810. Olofs hustru tycktes därefter åter bli redigare och de arbetade åter på sitt torp.

Senare uppstod åter osämja och tråtor. Olofs hustru blev åter sjuk och hon begärde att präst skulle tillkallas. Komministern Viberg kom till torpet och gick in till Olofs sjuka hustru. Då kom Jonas Andersson dit och han var full *och oredig, svor både på prästen och torparen och tecknade att torparen skulle hänga uti halsjärn och få spö. Jonas förde sådant mässande att folk måste hålla honom, men han slet sig lös och gick åter in i stugan, men blev därifrån utkörd.*

Vittnen hade hört Jonas Anderssons hustru, Elin Nilsson, uppges att hon önskade att *den inkastade stenen i stället skulle träffa huvudet på Sara Karlsdotter och att hon skulle döta därav, vidare att Sara Karlsdotter borde sitta i helvetet på en trinna i en brinnande brasa.*

Flera vittnen kunde intyga att en sten kastats in genom fönstret i stugan och att 160 alnar av deras gärdesgård var nedriven. Avtryck av skor fanns i kålgårdssängarna och spåren visade sig komma från Angseryd, till torpet och sedan tillbaka till Angseryd.

Jonas Andersson och hans hustru förklarade att de gärna ville bli av med dem men de nekade till att ha kört dem från torpet och menade att de frivilligt avflyttat. De förklarade sig vidare oskyldiga till vad som angivits.

Häradsrätten fann att det var Jonas och hans hustru som tvingat Olof och hans hustru att överge sitt hem. De slag och skuffningar som Jonas givit Olof och hans hustru kunde inte längre bestraffas. Men rätten ansåg att Jonas i egenskap av husbonde hade ansvaret för att ge Olof och hans familj omvårdnad och skydd. Han hade försummat att göra detta, och i stället på flera sätt förorättat dem.

Rätten stadgade därför ett vite av 20 riksdaler banko samt böter om de inte härefter lät dem vistas ostörda vid sitt torp på Angseryds ägor, eller om

de ofredar dem. Jonas Andersson dömdes också att betala rättegångskostnaderna och att ersätta alla hörda vittnen.

Ett exemplar av rättens protokoll sändes också till sockenstämman och till pastorn i Ödeshögs församling, som uppmanades att vaka över att beslutet åttlyddes. Förhoppningsvis fick Olof och Sara lugn och ro på sitt lilla torp. Deras plågoande, Jonas Andersson, dog nyårsaftonen 1823 och kunde inte längre skrämma dem.

En son till Olof och Sara var Anders Olofsson. Han var född 1804 och var en späd yngling när denna strid i hans föräldrahem ägde rum. Om honom har jag under Glasfall antecknat följande:

Anders Olofsson föddes 1804 i en backstuga på Angseryds ägor. Efter att ha tjänat dräng ett antal år gifte han sig med Anna Maja Andersdotter. De hade först ett torp på Grimshults ägor. Sedan bodde de i en backstuga på Lilla Smedstorps ägor. Därefter var han dräng i Västra Haddåsen. De fick tre barn, som alla dog i unga år. Hustrun dog 1843. Anders Olofssons fader dog också 1843. Anders var ensam kvar. Kanske undrade Anders därefter vad han hade att leva för. Han flyttade till Glasfall. Där söp han ihjäl sig och anträffades på julaftonen 1843 liggande död ute på marken på Glasfalls ägor.

I domboken från 1827 finner vi också en uppgift om att Anders Olofsson en natt i juli 1827 gjort sig skyldig till en inbrottsstöld hos Nils Persson i Sunneby och där stulit en flaska brännvin och en kaka bröd. Rätten dömde Anders till spöstraff, nio par spön, tre slag av varje samt till böter. Kunde han inte betala böterna fick han tre dagars fängelse på Linköpings slott.

För min del tycks det som om tre dagars fängelse var att föredra framför spöstraffet.

Efter Olof och Sara kom troligen Magnus Månsson med sin familj till det norra torpet på Angseryds ägor.

Det södra torpet fanns möjligen inte förrän omkring 1820. Då kom Jonas Samuelsson och Maja Jonsdotter dit.

Jonas Samuelsson	1779, torpare,
h Maja Jonsdotter	1775,
Samuel	1802,
Johannes	1810, till Stockholm 1836,
Peter Gustaf	1819

Jonas var son till postföraren Samuel Andersson och Anna Danielsdotter i Skrädeberg. Maria Jonsdotter var dotter till Jonas Nilsson och Stina Jonsdotter i Munkeryd. De gifte sig 1805 och övertog hennes föräldragård, 1/8 mantal i Munkeryd.

Hon dog av venerisk sjuka den 23 januari 1806. Jonas gifte sig därefter med Maja Johansdotter, dotter till livgrenadjären Johan Ärlig och hans hustru Ingrid Andersdotter på Gyllinge ägor.

De flyttade 1808 till Narbäck och där arrenderade de en gård. Omkring år 1814 kom familjen från Narbäck till Angseryds ägor, sannolikt till södra

torpet. Deras fortsatta liv kantades av problem. Fylleri och slagsmål är antecknat i husförhörslängden, likaså vård på kurhuset. Det var den veneriska sjukdomen som förföljde honom.

Han dog år 1843 och Maja dog 1845. Sonen Samuel tycks en tid ha varit ett problembarn. I husförhörslängden antecknades att ingen *vet var han uppehåller sig*. Tydligt kom han tillrätta och han senare blev torpare på Ödeshögs Pilgårds ägor.

Från domboken 1816 har jag inhämtat att Jonas Samuelsson samt rusthållaren Anders Månsson i Klämmestorp hade blivit instämnda för att de beskyllt pigan Sara Jonsdotter i Klämmestorp för att ha stulit pengar ur Anders Månssons plånbok. Bakgrunden var att Anders Månsson tappat sin plånbok. Dagen därefter hade Sara Jonsdotter kommit med plånboken till Anders och uppgav att hon hittat den på ett gårde. Då var plånboken tom och Anders beskyllde Sara för att ha stulit pengarna. Jonas Samuelsson var vid tillfället hos Anders Månsson på arbete och han instämde aktivt i beskyllningarna.

De hade också tagit med sig pigan och åkt till Ödeshög för att överlämna henne till kronolänsmannen. Denne var inte hemma och då fick i stället prästen samtala med pigan. Hon vidhöll sina uppgifter, att hon hittat plånboken tom. Hon och hennes husbonde, Sven Andersson i Klämmestorp, hade sedan instämt Anders och Jonas till tinget.

Häradsrätten ansåg deras behandling av Sara Jonsdotter ha varit mycket skymfande och dömde Anders och Jonas till böter samt att vid nästa ting göra offentlig avbön. Anders Månsson överklagade till Göta Hovrätt och därigenom slapp han göra avbön, men han slapp inte undan böterna. Jonas Samuelsson fick ensam vid vårtinget 1817 göra offentlig avbön för sina beskyllningar.

Från 1824 års dombok finns också anteckningar om Jonas Samuelsson. Han hade då instämt drängen Peter Persson från Jonshult för att denne söndagen den 24 augusti 1823 i vredesmod kommit till Jonas Samuelsson. Han hade bultat på dörren och sedan under svordomar överfallit Jonas med hugg och slag.

Målet kom först upp vid vintertinget 1824 men blev uppskjutet därför att Jonas då var inlagd på kurhuset på grund av den veneriska sjukan. Jag vet inte hur detta mål slutade.

Vid vintertinget 1827 hade Jonas Samuelsson varit i delo med livgrenadjären Karl Svärm på Rossholmens ägor och Svärm hade givit Jonas två örfilar och ett blodvite. Svärm fick böta, dels för svordom och dels för örfilar och blodvite.

Jonas dog 1843 och Maria dog 1845.

Efter Jonas och Maria kom troligen Gustaf Petersson och Johanna Abrahamsdotter på detta, det södra torpet.

Den södra gården i Angseryd ägdes från slutet av 1820-talet av Anders Andersson i Sväm. Han brukade också gården med hjälp av drängar och pigor, dock utan att själv flytta dit. Vid mitten av 1830-talet kom Peter Ek med sin familj dit och bodde på gården. De kom från Kushult.

Peter Ek	1781 i Gränna, f.d. soldat
h Maja Samuelsdotter	1795
? ? Lena	1815
Jonas	1818, t Åby 37
Stina Lovisa	1822,
Johanna	1825
Gustaf Alfred	1829
Gustava	1833, död 33
Karolina	1834, död 34
Albertina Fredrika	1835
Johan Peter	1839

Peter Ek var född i Gränna och kom 1804 till Kushult som soldat. År 1831 kom familjen till Angseryd. Peter var då gratialist, dvs. han hade en liten soldatpension. Det uppgavs att de bodde på gården. År 1840 flyttade familjen Ek till Sestorp och några år senare till Ödeshög. Då kom en arrendatorsfamilj till gården, Nils Jonsson.

Nils Jonsson	1786 i Väversunda, arrendator,
h Lena Persdotter	1796 i Källstad, haft slag
Johan Peter	1827
Stina Karin	1830, "klen till förståndet"
Brita Lena	1832
Johanna	1835
Lovisa	1837
Charlotta	1837

Nils Jonsson kom med sin familj från Äng till Angseryd 1838. Familjen flyttade till Stora Åby 1850. Efter dem kom Anders Olofsson som arrendator till gården i tre år. Han flyttade därefter med sin familj till Munkeryd. Därefter kom Gustaf Hedlund med sin familj.

Gustaf Teodor Hedlund	1831 i V Tollstad, bonde på den södra gården
Lena Maria Nilsson	1823 i Herrestad,
Johan August	1855, dövstum
Augusta Helena	1856
Gustaf Edvard	1858
Kristofer Teodor	1860
Eva Maria	1862
Karl Alfred	1864
Oskar Reinhold	1866

År 1854 kom Gustaf och Lena dit som ägare. De hade ingen bakgrund i byn och stannade till 1866. De sålde sedan gården till August Jonsson i Stava. Denne ägde gården ända fram mot sekelskiftet år 1900 och bodde i Angseryd under ett par perioder och hade för övrigt gården utarrenderad.

Anders Olofsson	1820 i Adelöv, arrendator, fr. Harsbol 66,
Anna Karin Hansdotter	1815
Johanna Maria	1850, död 70,
Gustaf Alfred	1852, t Öninge 69
Frans Teodor	1854
Karl Oskar	1856
Johannes Albin	1858
Oskar	1860
Viktor Ludvig	1862
Emilia Augusta	1845, fr. S:t Johannes 69, g m Sultan i Heda 69

Anders var son till Olof Håkansson o Annika Ingesdotter i Sutarp, Adelövs socken. Anna Karin var dotter till Hans Jonsson och Stina Svendsdotter i Rossholmen. De kom 1866 från Harsbol till Angseryd och arrenderade August Jonssons gård. De flyttade 1871 till Stora Åby.

Magnus Månsson	1810, torpare på Angseryds norra torp,
H1, Stina Jonsdotter	1805 i Forserum,
h2, Johanna Jonsdotter	1821,
Johan August	1835, död 42,
Kristina Maria	1837, <i>klen och svag</i> , gift, bosatt i Råby
Edvard Andreas	1841, död samma år,
Johanna	1842, t Örberga 66
Johan	1845, död samma år,
Maria	1846, se ovan, t Riddargården 68

Magnus och Stina gifte sig 1834. Han var då dräng i Sväm och hon var piga i Maltmossen. Han var son till pigan Brita Maja Nilsdotter i Näteryd och han växte upp där. Hon var född i Forserum men under angivet födelse-datum har jag inte funnit henne. Möjligen var hon dotter till soldaten Jöns Grap och Katharina Jonsdotter på Gunnestorps ägor.

Hon var piga hos Peter Jönsson i Porsarp 1826. Denne var född i Öggestorp och möjligen kan där finnas något samband. Stina var sedan piga på olika håll i bygden innan hon 1834 gifte sig med Magnus.

De hade först ett torp på Kråkeryds ägor, sedan ett torp på Marks ägor. Därifrån kom de 1843 till Angseryds ägor, sannolikt till det norra torpet, där de efterträdde Olof Andersson. Magnus var i husförhörslängden antecknad som lösdrivare 1840. Hon dog 1870 av vattusot. Magnus gifte sig då med Johanna Jonsdotter, dotter till pigan Maja Eriksdotter på Narbäcks ägor. Här möttes således två oäkta barn.

Sådana hade det inte lätt i gamla tider. De bodde kvar på sitt torp på Angseryds ägor fram till 1877, sannolikt på det norra torpet. De flyttade 1877 till Skrapegårdens ägor i Ödeshög. År 1898 flyttades de till Fattighuset i Ödeshög. Där dog Magnus år 1900 av ålderdom. Johanna dog 1901, också av ålderdom. Om Maja Eriksdotter bör tilläggas att hon med sina barn och sin mor Kerstin Arvidsdotter bott i en backstuga på Näteryds ägor under åren 1814-1816. Se mera om dem under Näteryd.

Sven Peter Jonsson 1827, bonde på Angseryds södra gård,
Kristina Maria Persdotter 1832

Sven Peter var från Lilla Krokek och Kristina var från Norra Bråten. Sven Peter var sonson till nämndemannen Samuel Svensson i Lilla Krokek som blev mördad i Stava 1864. De gifte sig 1859. Till Angseryd kom de 1862 från Heda. De flyttade sedan till Grimshult 1867, senare till Sunneby. I deras ställe kom Peter Andersson och Klara Holst till Angseryd. Sven Peter och Kristina återkom från Sunneby 1888 och arrenderade gården av Klara Holst, se nedan. 1889 flyttade de tillbaka till Sunneby.

Peter Andersson 1807 i Heda, bonde på Angseryds södra gård,
h Klara Holst 1826 i Skänninge

Peter och Klara kom till Angseryd från Heda 1867. De gifte sig 1868. Han var 60 år gammal när han kom till Angseryd, där han köpt den södra gården. Han tycks sedan själv ha brukat gården fram till sin död här 1886. Han uppges då som svagsint. Klara Holst dog 1893. Gården var under några år utarrenderad men såldes 1895 till Otto Jonsson i Rossholmen och Karl Andersson i Kushult, som tillsammans köpte gården. Vid ett laga skifte 1899 skiftades gården i två, vardera på 1/4 mantal.

Gustaf Petersson 1819 i VT, torpare, backstuguman, .
H1) Johanna Abrahamsdotter 1820,
H2) Kristina Svensdotter 1826 i Gränna,
Alfred 1849, svagsint
Karl Gustaf 1853, död 540116
Johan 1850 i Adelöv, hennes oä
Emilia Mathilda 1854, oä d t Kristina,
Klara 1855, död 551229
Hilda Josefina 1856, utflyttad till Gränna 1894,
Kristina Albertina 1859, död 62 (?)
Klara 1860, t Kushult 78
Augusta 1862, t Råby 76
Albert 1864, t Stocks.79
Amanda Josefina 1867, till Stora Åby 1892
Edla Josefina 1869, död 1871

Gustaf och Johanna avlöste troligen Jonas Samuelsson och Maja Jonsdotter på detta, det södra torpet. Gustaf var född i V Tollstad och jag har inga uppgifter om hans bakgrund där. Han kom till Åeryd som dräng 1837. Han beskrevs redan då som *klenögd*. Hans dåliga syn tycks sedan ha följt honom. Till Angseryd kom han och Johanna 1847, han från Frebol och hon från Åeryd.

Johanna var dotter till Abraham Jonsson o Karin Persdotter på Sunneby ägor. Hon dog av lunginflammation den 15 maj 1853. Gustaf gifte sig 1854 med Kristina Svensdotter. Hon var dotter till Sven Andersson o Brita Nilsdotter i Bjällebäck, Gränna landsförsamling och kom till Angseryd från Adelöv 1853.

Det fanns många barn i torpstugan, 12 stycken, men flera dog i unga år. Äldsta sonen Alfred beskrevs i husförhörslängden som svagsint och bodde kvar i hemmet. År 1881 uppgavs han vara ofärdig och överfördes till Fattig-
huset.

Det var fattigt i torpstugan, här på Angseryds södra torp. Gustaf gick under namnet "Pelle i Natta", vilket tyder på att södra torpet kallades Natta. Från 1866 skrevs Gustaf som backstuguman. I husförhörslängden har skrivits att stugan var hans. Hustrun Kristina dog 1888 av vattusot. Gustaf dog av förkylning 9 maj 1894. Dottern Hilda Josefina bodde hemma hos föräldrarna de sista två åren. Hon flyttade samma år till Gränna.

Johan August Andersson 1851, arrendator, g 82, från Öninge Vg 90
h Hulda Maria Hansdotter 1852,

1890 kom Johan och Hulda till Angseryd och arrenderade gården av Klara Holst. Johan var son till Andreas Jonsson o Anna Brita Jonsdotter i Börs-
tabol. Hulda var dotter till Hans P Svensson o Anna Karin Nilsson i Mun-
keryd. De flyttade till Stora Åby 1896.

August Jonsson	1835, bonde på 1/4 mtl,
Johanna Johansdotter	1829 i Säby, från Halvarby 1861
Amanda Josefina	1862, gift och utfl. till Bänarp, Frinnaryd 1886,
Axel Fredrik	1863, död av bröstlidande 1868
Karl August	1865, död s å
Emilia Serena	1866, gift och flyttat till Stora Åby socken
Edla Dorotea	1868, g m Gustaf Johansson i Holkaberg dog 22
Axel Hjalmar	1870, bonde i Skrädeberg

August var son till bonden Jonas Andersson och Anna Kaisa Larsdotter i Stava. August och Johanna gifte sig 1861. De brukade först ½ mantal i Stava. Senare uppgavs de inneha 1/24. De förvärvade omkring 1866 norra gården i Angseryd. De hade den mestadels utarrenderad men bodde här under åren 1886 - 1894, möjligen någon mera period. Johanna dog 1907 och August dog 1909.

Gustaf Adolf Petersson	1849 i Linderås, arrendator, g 81, fr. Åby 94,
h Johanna K Andersdotter	1857 i Linderås,
Ester Elin Kristina	1884 i Trehörna
Elsa Alma Maria	1886 i Åby
Hulda Eugenia	1889 i Åby
Karl Josef	1892 i Åby
Axel	1894
Helga	1894
David Efraim	1898,

Gustaf och Johanna kom till Angseryd från Stora Åby 1894. De arrenderade 1/4 mtl, en av de gårdar som låg i söder. Gustaf dog av slag i Angseryd den 8 april 1905. Johanna flyttade förmodligen därefter med sina barn från Angseryd.

Anton Andersson	1874, bonde, från L Krokek
Stina Maria Svensson	1882 i Stora Åby
Bertil	1917
Astrid	

Anton och Stina gifte sig 1916 och kom då till Angseryd. Anton var från Lilla Krokek. Han var son till Anders Magnus Jönsson och Anna Larsdotter. Anton hade köpt den norra gården i Angseryd efter att August Jonsson dött. De bodde och brukade sedan i Angseryd fram till 1930-talet.

Då köpte de en gård i Kushult och flyttade dit. Någon tid brukades gården i Angseryd i frånbruk. Deras barn, Bertil och Astrid, övertog sedan gården i Angseryd. Sonen Bertil var en tid missionär i Brasilien.

I början av 1930-talet blev Angseryd öde. Jorden arrenderades och brukades i frånbruk under ett antal år av Farman i Harsbol. Hans son, Harry Pharmansson, har berättat om att de hade kor i ladugården på den norra gården i Angseryd. Ibland låg Harry över natt i mangårdsbyggnaden på den norra gården.

Under vintrarna i början av 1940-talet högg de också i skogen där. De hade även då djur i ladugården i Angseryd. En söndagsmorgon cyklade Harry till Angseryd. Det var 36 grader kallt. Det blåste dessutom. Harry cyklade vägen från Harsbol via Bultsbol och Gumby och sedan över Hålan till Angseryd. Han erhöll då förfrysningar i ansiktet, något som han då och då känt av allt sedan dess.

Troligen på 1950-talet köptes den norra gården av Olle Pantzar. Efter dennes död förvärvades gården av Ivar Palm i Kushult. Därefter förvärvades gården av Niklas Palm, son till Arne och Marianne Palm. Denne är nuvarande ägare och brukare av den norra gården i Angseryd.

Den södra gården ägs av familjen Lundin i Kushult.

Ännu år 2003 är ännu markerna kring den gamla gårdstomten öppna och ljusa. Betesdjur strövar fortfarande här på somrarna och håller markerna runt gårdstomten fina. Här har under kanske tusen år bott människor. Här har ibland upp till 4-5 familjer haft sin utkomst. Här har deras barn lekt, här har generationer av människor avlöst varandra. Här har barn fötts och här har människor dött. Nu är Angseryd bara en öde plats.

Detta är min berättelse om Angseryd. Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i december 2008

Arne Ivarsson